

شناسایی عوامل تأثیر گذار بر پذیرش پایگاه‌های اطلاعاتی مبتنی بر وب توسط کاربران دانشگاهی: یک مطالعه گراند تئوری

فاطمه مکی زاده (نویسنده مسئول)

دانشجوی دکتری در گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه شهید چمران اهواز؛

makkizadeh@yahoo.com

عبدالحسین فرج پهللو

استاد گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه شهید چمران اهواز؛ farajpahlou@gmail.com

فریده عصاره

استاد گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه شهید چمران اهواز؛ osareh.f@gmail.com

منیجه شهنی ییلاق

استاد دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز؛

mshehniyailagh@yahoo.com

تاریخ پذیرش: ۹۱/۴/۲۰

تاریخ دریافت: ۹۰/۱/۱۶

چکیده

هدف: این پژوهش به منظور شناسایی عوامل مؤثر بر پذیرش پایگاه‌های اطلاعاتی تحت وب توسط کاربران دانشگاهی است.

روش: داده‌ها از ۱۵ مصاحبه نیمه ساختار یافته با اعضای هیأت علمی، دانشجویان تحصیلات تکمیلی و مسئولین دانشگاه گردآوری و با روش‌های کدگذاری باز، محوری و انتخابی، با استفاده از رویکرد موسوم به گراند تئوری^۱ تحلیل شده است.

یافته‌ها: مفهوم مرکزی با عنوان «قصد رفتاری (تصمیم به استفاده)» شکل گرفت. قصد رفتاری یا تصمیم به استفاده، تصمیم شخص برای استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی در دسترس در محیط دانشگاه برای انجام فعالیت‌های علمی است. مقوله‌های دیگر در این پژوهش شامل: ویژگی مهارتی/دانش، ویژگی فردی/حرفه‌ای، نگرش، سودمندی، سهولت استفاده، انجام وظیفه، افزایش دانش، دانشگاه و کتابخانه از عوامل مؤثر بر پذیرش پایگاه‌های اطلاعاتی هستند که به شکل مستقیم و یا غیر مستقیم بر تصمیم به استفاده تأثیر می‌گذارند.

واژه‌های کلیدی: پایگاه‌های اطلاعاتی، گراند تئوری، کاربران دانشگاهی

مقدمه

ظهور پایگاه‌های اطلاعاتی تحت وب، روش دسترسی مردم به اطلاعات و استفاده از آن را دچار تحول کرده است. همگام با افزایش تقاضای کاربران برای منابع الکترونیکی، در دسترس بودن پایگاه‌های اطلاعاتی تحت وب، به امری حیاتی در حوزه پژوهش و یادگیری مبدل شده است. با توجه به جامعیت و کیفیت اطلاعات موجود در پایگاه‌های اطلاعاتی، این منابع تقریباً مهم‌ترین و معتبرترین منابع اطلاعات برای پژوهش و تولید دانش در میان کاربران دانشگاهی به حساب می‌آیند. با توجه به اهمیت این منابع در تولید دانش معتبر در کشور و سرمایه‌گذاری وسیع کتابخانه‌ها در حوزه تأمین این منابع (محمدی و عبدالحسین زاده، ۱۳۸۷؛ فرج پهلوی و مکی زاده، ۱۳۹۰)، پذیرش این منابع توسط کاربران دانشگاهی و بهره‌وری مؤثر از آن‌ها حائز اهمیت علمی و اقتصادی است. اما مشاهدات و شواهد حاضر گویای این است که از این امکانات استفاده و بهره‌برداری شایسته‌ای به عمل نمی‌آید (دادخواه، ۱۳۸۹؛ مهاجری و علیجانپور کاسگری، ۱۳۸۹). یکی از دلایل مهم این امر به میزان پذیرش این فناوری‌ها توسط کاربران مربوط می‌شود. با توجه به اهمیت استفاده بهینه کاربران دانشگاهی از پایگاه‌های اطلاعاتی و استفاده غیرمؤثر و کارآمد از این منابع، درک عوامل تأثیرگذار بر پذیرش و استفاده پایگاه‌های اطلاعات توسط کاربران یکی از شیوه‌های علمی است که می‌توان به کمک آن به درک چگونگی بهینه‌سازی میزان بهره‌گیری از این منابع دست یافت و الگویی پژوهش-محور و کاربرمدار در این حوزه در اختیار متخصصان کتابداری و اطلاع‌رسانی قرار داد تا به کمک آن، با در نظر گرفتن سلیقه و رفتار کاربر، به انتخاب، فراهم‌آوری و ارائه خدمات پایگاه‌های اطلاعاتی مبادرت ورزند و میزان استفاده مؤثر از این پایگاه‌ها را ارتقاء بخشند. بررسی پژوهش‌های انجام گرفته در حوزه پایگاه‌های اطلاعاتی نشان می‌دهد که اغلب پژوهش‌ها در زمینه بررسی میزان استفاده و آشنایی کاربران از پایگاه‌های اطلاعاتی بوده است؛ فقط چند پژوهش در خارج از ایران در سال‌های

اخیر، پذیرش و استفاده کاربران از منابع الکترونیکی و پایگاه‌های اطلاعاتی با رویکرد روش پژوهش کمی مورد مطالعه قرار داده‌اند. آتاکان^۲ و همکاران (۲۰۰۸) در پژوهشی سطح آگاهی و میزان استفاده کاربران از پایگاه‌های اطلاعاتی را با هدف ارزیابی اثر بخشی کتابخانه دیجیتال و پایگاه‌های اطلاعاتی چند موضوعی (عمومی) در دانشگاه آنکارا مورد بررسی قرار دادند. بیشترین پایگاه مورد استفاده به ترتیب: ساینس دایرکت^۳، ابسکو^۴، و وب آو ساینس^۵ می‌باشد.

پژوهش دیگری تحت عنوان «پذیرش و استفاده از منابع وب سایت کتابخانه دانشگاهی» توسط کیم^۶ (۲۰۱۰) انجام شد. او با استفاده از مدل پذیرش فناوری، استفاده از منابع وب سایت چهار کتابخانه دانشگاهی در امریکا را بررسی نمود. ۲۹۹ نفر شامل سه گروه، دانشجویان لیسانس، فوق لیسانس و دکتری/ عضو هیأت علمی، جامعه‌ی آماری را تشکیل می‌دادند. یافته‌های پژوهش نشان داد که هنجارهای ذهنی و عامل مفید بودن در استفاده از منابع وب سایت کتابخانه تأثیر گذار هستند. آنی^۷ (۲۰۱۰)، پژوهشی را با هدف بررسی وسعت و سطح دسترسی دانشجویان سه دانشگاه دولتی در نیجریه به اینترنت و همچنین استفاده از منابع الکترونیکی موجود در اینترنت انجام داد. با وجود استفاده گسترده از اینترنت، استفاده از منابع الکترونیکی مانند مجله‌های الکترونیکی، و پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته که از نیازهای ضروری برای پژوهش و یادگیری است، در سطح پایینی قرار دارد. از یافته‌های دیگر پژوهش این که آموزش کاربر در دسترسی مؤثر به اینترنت و استفاده بهینه از منابع الکترونیکی لازم است. کیم (۲۰۱۱) اظهار می‌دارد که نتایج پژوهش‌های گذشته نشان داده است که کاربران با نقش‌های مختلف علمی، الگوهای استفاده متفاوتی از منابع تحت وب کتابخانه دانشگاه و منابع اطلاعاتی دارند. کیم در پژوهش خود این تفاوت‌ها را از (دیدگاه کاربر، دیدگاه طراحی وب سایت، دیدگاه کیفیت خدمات کتابخانه) بررسی کرد. در این پژوهش بر اساس پاسخ ۳۱۵ کاربر مشخص شد که با توجه به اینکه کاربران، عوامل ناشی از دیدگاه کاربر و کیفیت خدمات کتابخانه را برای استفاده از منابع

تحت وب خوب ارزیابی کردند، اما دریافتند که استفاده از وب سایت کتابخانه دانشگاه تا حدی مشکل است. همچنین، الگوهای کاربری متفاوتی در این مجموعه داده‌ها مشاهده شد.

حسن شاهی (۱۳۸۵)، به بررسی نگرش و میزان استفاده اعضای هیأت علمی دانشگاه شیراز نسبت به پایگاه اطلاعاتی ابسکو^۱، الزویر^۲، ساینس دایرکت و پروکوئست^۳ پرداخت. مهم‌ترین دلایل کاربران برای استفاده از این منابع، سرعت در جست و جو و بازیابی اطلاعات و هم چنین یافتن موضوعات جدید پژوهشی است. در برابر، شلوغی خطوط ارتباطی، معیوب بودن سخت افزارها و نرم افزارهای موجود و آگاهی ناکافی در بهره گیری از پایگاه‌ها، به ترتیب به عنوان موانع دسترسی به این پایگاه‌ها بیان شد. اسلامی و کشاورز (۱۳۸۶)، در پژوهش خود به بررسی مهارت دانشجویان دوره دکتری در دانشکده جغرافیای دانشگاه تهران در زمینه جستجو در منابع الکترونیکی پیوسته پرداختند. آنها پس از تحلیل ۶۰ پرسشنامه به این نتیجه رسیدند که مهارت‌های پایه این دانشجویان برای جستجو در وب و شناخت آنها از ابزارهای جستجو بسیار پایین‌تر از حد متوسط (۳۷/۶ درصد) است. بررسی استفاده از نشریات الکترونیکی پایگاه اطلاعاتی تحت وب در دانشگاه امام صادق (ع)، عنوان پژوهشی است که رجبی (۱۳۸۸) انجام داد. یافته‌ها نشان داد که از میان منابع نمایه شده در این پایگاه‌ها، نشریات مربوط به حوزه مدیریت بالاترین نرخ استفاده را داشته است. پایگاه‌های پروکوئست، جی استور^۱، امرالد^۲، و ابسکو به ترتیب بیشترین استفاده را داشتند. مهاجری و علیجانپور کاسگری (۱۳۸۹)، نظر دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بابل را در باره میزان آشنایی و استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته بررسی کردند. نتایج پژوهش رابطه معناداری را بین مقطع تحصیلی دانشجویان و میزان آشنایی آنها با پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته و همچنین بین رشته تحصیلی و میزان آشنایی آنها با پایگاه اطلاعاتی نشان داد. دلیل استفاده کم دانشجویان از پایگاه‌ها، عدم اطلاع‌رسانی و فقدان آموزش می باشد.

هدف پژوهش

شناسایی عوامل مؤثر بر پذیرش پایگاه‌های اطلاعاتی تحت وب توسط کاربران دانشگاهی هدف پژوهش می‌باشد.

پرسش‌های پژوهش

- چه عواملی بر پذیرش پایگاه‌های اطلاعاتی تحت وب توسط کاربران دانشگاهی کشور تأثیر می‌گذارند؟
- ارتباط بین عوامل مؤثر بر پذیرش پایگاه‌های اطلاعاتی چگونه است؟

جامعه پژوهش و حجم نمونه

اعضای هیأت علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی (سال دوم و سوم تحصیل) در رشته‌های مختلف دانشگاه یزد جامعه اصلی این پژوهش را تشکیل می‌دهند. برای انتخاب جامعه پژوهش از نمونه گیری مبتنی بر هدف استفاده شده است. از آنجا که استراس و کوربین^{۱۳} (۱۹۹۰) می‌نویسند که مهم است دریابیم اعمال افراد به وسیله رفتار دیگران چگونه می‌شود، به همین دلیل مسئولین تهیه و انتخاب پایگاه‌های اطلاعاتی در دانشگاه که خود نیز به نوعی استفاده کننده از پایگاه‌های اطلاعاتی بودند، نیز به عنوان مشارکت کننده در پژوهش انتخاب شدند. در نتیجه جامعه پژوهش به سه گروه تقسیم شدند و در مجموع ۱۵ مصاحبه انجام شد (جدول ۱).

جدول ۱: جامعه پژوهش و حجم نمونه

گروه	عنوان	علت انتخاب	تعداد
گروه ۱	اعضای هیأت علمی در رشته‌های مختلف	۱. آشنایی با پایگاه‌های اطلاعاتی و تجربه جستجو و استفاده از آنها	۵ نفر
گروه ۲	دانشجویان تحصیلات تکمیلی در رشته‌های مختلف	۱. مقطع کارشناسی ارشد و دکتری ۲. از میان این دو مقطع تأکید بر روی دانشجویانی که در مرحله نوشتن پایان نامه می‌باشند ۳. آشنایی با پایگاه‌های اطلاعاتی و تجربه جستجو و استفاده از آنها	۷ نفر
گروه ۳	مسئولین دانشگاه (معاون پژوهشی دانشگاه، ریاست کتابخانه و کارمند مرکز اطلاع رسانی)	۱. آشنایی با پایگاه‌های اطلاعاتی و تجربه جستجو و استفاده از آنها ۲. مسئول تهیه و انتخاب پایگاه‌های اطلاعاتی در دانشگاه	۳ نفر

روش پژوهش و شیوه انجام آن

رویکرد کلی به پژوهش حاضر، رویکرد کیفی است که با استفاده از یکی از راهبردهای اجرای پژوهش کیفی یعنی گراند تئوری انجام شده است. گراند تئوری در ساده‌ترین شکل ممکن عبارت است از فرایند ساخت یک نظریه مدون از طریق گردآوری سازمان یافته داده‌ها و تحلیل استقرایی داده‌ها برای پاسخگویی به پرسش‌های نوین آن دسته از پژوهش‌های کیفی که فاقد مبانی نظری کافی در زمینه موضوع مورد مطالعه هستند، به کار گرفته می‌شود (منصوریان، ۱۳۸۶). جهت ارائه گراند تئوری، روش مصاحبه نیمه ساختار یافته به منظور گردآوری داده‌ها به کار گرفته شده است. روند کار به گونه‌ای بود که بعد از مطالعه و بررسی‌های فراوان و استفاده از نظر مشاوران، سؤال‌های مصاحبه نهایی و مصاحبه با عضو هیأت علمی (گروه اول) آغاز شد. بعد از آن با گروه‌های دیگر مصاحبه شد و مصاحبه‌ها تا حد اشباع^{۱۴} داده‌ها ادامه یافتند. در مصاحبه، به مصاحبه شونده‌گان اجازه داده می‌شد تا در باره جزئیات مربوط به موضوع اصلی به اندازه شناخت و تجربه‌های خود نظر دهند. برای افزایش دقت و درستی تجزیه و تحلیل داده‌ها، تمام مصاحبه‌ها ضبط و سپس هر مصاحبه به طور جداگانه، واژه به واژه تایپ شد. پژوهشگر، هر مصاحبه و یادداشت‌ها را بلافاصله در ۲۴ ساعت اول با دقت و سطر به سطر مطالعه کرده و مفاهیمی که به ذهن او می‌رسید یادداشت می‌کرد. این مرحله از نخستین مراحل تجزیه و تحلیل داده‌ها در گراند تئوری است که اصطلاحاً به آن کد گذاری^{۱۵} می‌گویند. و سپس با استفاده از روش تحلیل داده‌ها که در گراند تئوری تجویز شده، اطلاعات گردآوری شده تحلیل شدند.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های پژوهش از پاسخ‌های سه گروه جامعه آماری که از مصاحبه‌ها گردآوری شده بود به دست آمد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از تکنیک تحلیل

مقایسه مداوم استراس و کوربین (۱۹۹۸) شامل سه مرحله کدگذاری باز^{۱۶}، کدگذاری محوری^{۱۷} و کدگذاری انتخابی^{۱۸} استفاده شده است:

الف. کدگذاری باز: بعد از نسخه برداری یک مصاحبه، کدگذاری باز شروع شد. منظور از کدگذاری باز تجزیه مجموعه گردآوری شده به کوچک‌ترین جزءهای مفهومی ممکن است (منصوریان، ۱۳۸۶). در کدگذاری باز متن مصاحبه بارها و بارها خوانده شد و بعد از نشانه گذاری و شکستن داده‌ها، هر مفهومی که به ذهن می‌رسید در نظر گرفته می‌شد. در این قسمت محدودیتی برای نام گذاری مفاهیم وجود ندارد. بنابراین تعداد کدها در این مرحله بسیار زیاد بود (حدود ۷۵۰ کد). اما رفته رفته به علت تکراری بودن اطلاعات، این کدها کمتر شد. کدگذاری گاهی از ذخیره مفهومی که پژوهشگر قبلاً در مطالعات حرفه‌ای خود گرفته بود، نشأت می‌گرفت، و گاهی از واژه‌هایی که مصاحبه شونده به کار برده بود، استفاده می‌شد. کدهای اخیر، اصطلاحاً کد «زنده»^{۱۹} نام دارند. یک متن می‌تواند با چشم اندازهای مختلف کدگذاری شود. مسأله پژوهش، افق فکری و تحلیلی پژوهشگر و میزان درگیری وی با محیط پژوهش، سبک متن مصاحبه از جمله مواردی هستند که کدگذاری یک متن را تحت تأثیر قرار می‌دهند. در این قسمت از پژوهش حاضر، مفهوم‌های مشابه شناسایی شد و زیر عنوان خرده مقوله‌ها و مقوله‌های ویژه ای طبقه بندی شدند. توضیح اینکه، مقوله باید از دیگر مفهوم‌ها انتزاعی‌تر باشد (استراس و کوربین، ۱۳۸۵، ص. ۶۱). نام خرده مقوله در نظر گرفته شده در این پژوهش نیز انتزاعی‌تر از مفهوم‌هایی است که مجموعه هر خرده مقوله را تشکیل می‌دهند. این روند برای مقوله‌ها رعایت شده است. به طوری که، عامل‌های معرفی شده تحت عنوان خرده مقوله، انتزاعی‌ترین نام‌های مفهومی هستند که با برقراری پیوند میان آنها الگوی پژوهش ترسیم می‌شود. در جدول ۲، مفهوم‌های به دست آمده از یافته‌های پژوهش و روند مقوله پردازی مفهوم‌ها نشان داده شده است.

جدول ۲: مقوله‌ها

مفهوم	مفهوم	طبقه فرعی (خرده مقوله)	طبقه (مقوله)
	آموزش	انجام وظیفه	هدف استفاده
	پژوهش		
	تکلیف کلاسی		
	نوشتن تز		
	گرفتن ارتقاء یا مرتبه علمی		
	علاقه	افزایش دانش	
	میل به پیشرفت		
	اطلاع یابی روزآمد		
	ارتقاء حرفه		
	رشته و گرایش تحصیلی	ویژگی فردی/حرفه‌ای	
	سطح تحصیلات		
	سمت		
	تخصص شغلی		
	دغدغه‌های کاری		
	دغدغه‌های زندگی		
	مشارکت و همیاری		
	فردگرایی و رقابتی بودن		
	اضطراب		نگرش
لذت			
نیاز			
ارزشمندی			
آگاهی از مفاهیم پایه‌ای اطلاع‌یابی	سواد فناوری اطلاعاتی	ویژگی مهارتی/دانشی	
مهارت اطلاع‌یابی و جستجو			
آگاهی از پایگاه‌های اطلاعاتی			
	سواد کلید واژه	قصد رفتاری (تصمیم به استفاده)	
	سواد زبانی		
	قضاوت ربط		
	تجربه		
	دانش موضوعی		
	تشویق به استفاده		
	افزایش استفاده		
استفاده دائمی			

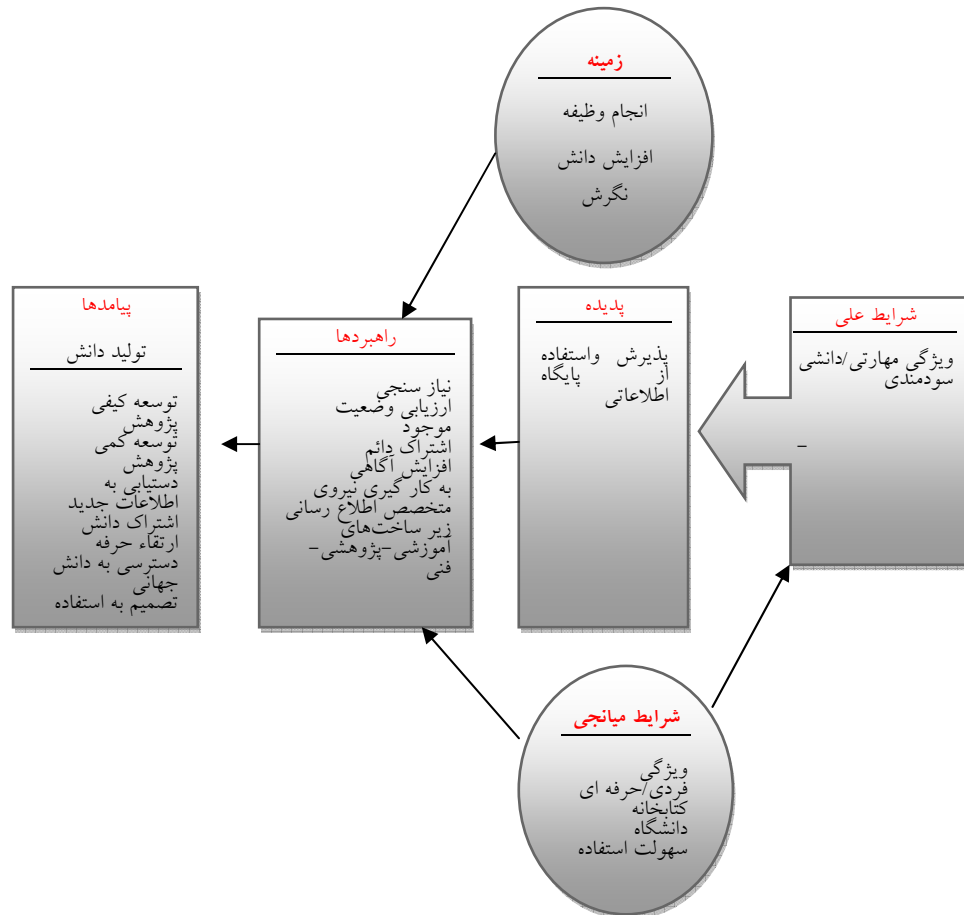
<p>مقررات و این نامه های سازمان بودجه سازمان زیر ساخت‌های آموزشی، پژوهشی و فنی</p>	<p>حمایت سازمانی</p>	<p>دانشگاه</p>	<p>ویژگی‌های سازمانی</p>
	<p>به کار گیری نیروی متخصص اطلاع رسانی نیاز سنجی اطلاع رسانی تشکیل کلاس‌های آموزشی ارزیابی وضعیت موجود (میزان استفاده) قابلیت تعامل ناوبری کیفیت خروجی طراحی صفحه نمایش سازماندهی و بازیابی اطلاعات درون آن</p>	<p>کتابخانه</p>	<p>سهولت استفاده</p>
	<p>تمام متن بودن کیفیت اطلاعات دقیق بودن پوشش موضوعی جامعیت مرتبط بودن میزان کاربری مشهوریت پایگاه ابزار ضروری پژوهش ابزار آموزشی ابزار اشتراک دانش ابزار توزیع علم و دانش ابزار دسترسی به حجم زیاد اطلاعات ابزار دسترسی به اطلاعات بدون محدودیت مکان و زمان ابزار دسترسی سریع به اطلاعات</p>	<p>سودمندی</p>	<p>ویژگی‌های سیستم</p>

ب. کد گذاری محوری: طبقه‌بندی و مقوله‌پردازی در کدگذاری باز به کاهش تعداد واحدهایی می‌انجامد که باید با آنها کارکنیم. این کار به روند اجرای گراند تئوری، در مرحله کد گذاری محوری کمک می‌کند. کدگذاری در این مرحله به صورت محوری و با توجه به فرایند نهفته در داده‌ها صورت گرفت. برای سهولت دستیابی به فرایند نهفته در داده‌ها از پارادایم^{۲۰} کد گذاری استراس و کوربین استفاده شد. بر این اساس در این مرحله از طبقه بندی تلاش شد تا کدها علاوه بر توجه به خصوصیات و ابعاد مشترک، بر اساس شرایط، کنش و واکنش (راهبردها) و پیامدهای حاصله حول محور مشترک قرار گیرند. به عبارت دیگر، در این مرحله با برقراری پیوند میان مقوله‌ها، اطلاعات به شیوه‌های جدیدی با یکدیگر پیوند می‌یابند. پیوند میان مقوله‌های اصلی و بعدهای شناخته شده در پژوهش حاضر در شکل ۱ نشان داده شده.

ج. کد گذاری انتخابی: کد گذاری انتخابی آخرین مرحله کد گذاری است که در آن مقوله اصلی انتخاب شده و پیوند آن با دیگر مقوله‌ها مشخص می‌شود. تفسیر و بیان رابطه‌ها میان مقوله اصلی و دیگر مقوله‌ها با توجه به مدل ارائه شده پژوهش صورت می‌گیرد. چراکه در کد گذاری محوری اساس کد گذاری انتخابی پی ریزی می‌شود (استراس و کوربین، ۱۳۸۵، ۱۱۹). در این پژوهش مقوله‌های قصد رفتاری (تصمیم به استفاده)، انجام وظیفه، افزایش دانش، ویژگی‌های فردی/ حرفه‌ای، ویژگی‌های دانشی/ مهارتی، سودمندی، سهولت استفاده، نگرش، دانشگاه و کتابخانه شناسایی شدند. به عبارت دیگر عوامل فوق پاسخ به اولین سؤال پژوهش، چه عواملی بر پذیرش پایگاه‌های اطلاعاتی تحت وب توسط کاربران دانشگاهی کشور تأثیر می‌گذارند؟ می‌باشند که در ادامه به هر یک پرداخته می‌شود.

قصد رفتاری: در نهایت از بین طبقات انتزاعی به دست آمده «قصد رفتاری» (تصمیم به استفاده) به عنوان اندیشه مرکزی و مرتبط با سایر طبقات شناخته شد. قصد رفتاری به این معنی است که «در صورت برابر بودن تمام موارد دیگر، افراد، قصد

و نیت‌ها را درون خود شکل می‌دهند تا اقدام به رفتارهایی کنند که نسبت به آن‌ها احساس و تمایل مثبتی دارند» (دیویس و همکاران، ۱۹۸۹، ص. ۹۸۶). قصد

شکل ۱: مدل پارادایمی یا نمونه کد گذاری بصری

لازمه انجام رفتار است. انسان‌ها زمانی دست به انجام رفتاری می‌زنند که از آن رفتار انتظار سود و ارزش داشته باشند، مبنای این امر، قضاوت خود فرد خواهد بود؛ و نشان دهنده آن است که کاربر تصمیم به انجام رفتارها یا اعمالی می‌گیرد که انجام آنها تأثیرات مثبت داشته باشد. بر پایه آنچه که از یافته‌های پژوهش

استخراج شد و در مفهوم دهی و مقوله پردازی نمود پیدا کرد، مقوله‌های دیگری غیر از مقوله اصلی پژوهش به دست آمد که به نوعی با آن در پیوند هستند. برخی از آنان به طور مستقیم، تعدادی به طور غیر مستقیم با مقوله قصد رفتاری در پیوند هستند.

عوامل مستقیم

انجام وظیفه و افزایش دانش: کاربران این دو عامل را به عنوان هدف استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی مطرح کردند. منصب هیأت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی، جایگاه رفیع و مقام شامخی است که تعهدات خطیری را به دنبال خواهد داشت. از جمله این تعهدات و وظایف، ارتقاء همه جانبه آموزش، پژوهش و خدمات علمی، فرهنگی و فناوری می‌باشد. کاربران دانشگاهی برای انجام این تعهدات به ابزارهایی نیاز دارند. استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی یکی از این ابزارها است. پایگاه‌های اطلاعاتی، علاوه بر ارائه متون و منابع ارزشمند، امکانات پژوهشی و قابلیت‌های ویژه‌ای را برای استفاده محققین از متون ارائه شده، فراهم می‌آورند. به عبارتی کاربران برای همگامی با ارزش‌های سازمان (ارتقاء، آموزش، پژوهش، نوشتن تز) تصمیم به استفاده از پایگاه اطلاعاتی را خواهند داشت. فعالیت‌های علمی کاربران دانشگاهی، همیشه به منظور انجام وظیفه نیست، بلکه علاقه به علم و دانش، میل به پیشرفت، احساس وظیفه نسبت به ارتقاء حرفه و اطلاع‌یابی روزآمد می‌تواند از اهداف آنها در فعالیت‌های علمی در دانشگاه باشد. در حقیقت افزایش دانش یک احساس داوطلبانه در استفاده از تکنولوژی اطلاعات است که مستقیماً در تصمیم به استفاده از پایگاه اطلاعاتی مؤثر است.

سودمندی: یک پایگاه اطلاعاتی به عنوان ابزار فناوری و دسترسی به اطلاعات زمانی مورد استفاده کاربران قرار می‌گیرد که تصور کنند استفاده از آن عملکردشان را در پژوهش، آموزش و فعالیت‌های علمی افزایش می‌دهد. از داده‌های به دست آمده در این پژوهش، سودمندی پایگاه‌های اطلاعاتی از یک

بعد به خصیصه محتوایی پایگاه‌های اطلاعاتی (کیفیت، تمام متن بودن، دقیق بودن، پوشش موضوعی، مرتبط بودن و جامعیت اطلاعات درون آن) و از بعد دیگر به خصیصه اثر گذاری سیستم (ابزار اشتراک دانش، ابزار آموزشی، ابزار ضروری در پژوهش، ابزار دسترسی سریع به اطلاعات و همچنین دسترسی به حجم زیاد اطلاعات...) اشاره دارد.

نگرش: نگرش یک حالت درونی است که آمادگی برای عمل ایجاد می‌کند. هنگامی که کاربر سودمندی پایگاه‌های اطلاعاتی را تجربه می‌کند. در واقع احساسات مثبت نسبت به استفاده از آن، شناخت او را تحت تأثیر قرار می‌دهد. از نظر مصاحبه شوندگان، شناخت به معنی ضرورت و اضطرار پایگاه‌های اطلاعاتی برای رفع نیازها و انجام فعالیت‌ها مطرح شد. هرکدام از شناخت‌ها و احساس‌ها آمادگی برای پذیرش و استفاده از فناوری را در بر دارد. به عبارت دیگر نتایج و پیامدهایی که مثبت ارزیابی می‌شوند، احتمالاً موجب افزایش تمایل فرد نسبت به استفاده از آن خواهد شد.

عوامل غیر مستقیم

ویژگی فردی / حرفه‌ای: بی تردید کاربران محور اصلی و بنیادی هر نظام بازیابی اطلاعات را تشکیل می‌دهند. تفاوت عملکرد جستجوی آنها متأثر از عوامل گوناگونی می‌باشد از جمله می‌توان از ویژگی‌هایی نام برد که تا حد زیادی نشان دهنده هویت فرد و خصوصیات کاربر هستند. این ویژگی‌ها در انتخاب و استفاده از پایگاه‌ها تأثیر گذار هستند. با تقویت یا بهبود آنها می‌توان افزایش استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی را انتظار داشت. نمونه‌ای از ویژگی‌های فردی / حرفه‌ای حاصل از یافته‌های پژوهش شامل رشته و گرایش تحصیلی، سطح تحصیلات، سمت، جنسیت، مشارکت و همیاری... می‌باشند.

دانشگاه: از دیگر عوامل تسهیل کننده در پذیرش پایگاه‌های اطلاعاتی دانشگاه یا به عبارتی زیر ساخت‌های فنی، آموزشی و پژوهشی دانشگاه هستند. حمایت و

مدیریت سازمان می‌تواند برنامه‌ای جامع و گسترده در خصوص عوامل زمینه ساز و ایجاد کننده زمینه کیفیت زندگی کاری کاربران را فراهم کند. که نهایت موجب افزایش بهره وری، پذیرش و استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی، برای انجام وظایفشان خواهد بود.

کتابخانه: کتابخانه به عنوان سازمانی که در دانشگاه ارائه کننده پایگاه‌های اطلاعاتی است، می‌تواند نقش مؤثری در پذیرش و استفاده از آنان داشته باشد. در این خصوص باید به نقش تأثیر گذار آموزشی و هدایتی کتابداران و اطلاع رسانی، جهت استفاده بهینه از انواع منابع اطلاعاتی چاپی و الکترونیکی توجه شود. کتابداران و متخصصان اطلاعاتی، درگیر اشاعه می‌باشند. کتابدار کتابخانه دانشگاهی می‌تواند با آشنایی با انواع پایگاه‌های اطلاعاتی و چگونگی خدمات دهی آنها در استفاده بیشتر و بهتر این نوع منابع اطلاعاتی تأثیر گذار باشد. کتابخانه با سنجش نیاز استفاده کنندگان و آگاهی از وضعیت موجود سازمان می‌تواند مسئولین را در تعیین معیارهای دقیق و مناسب جهت انتخاب این نوع از منابع اطلاعاتی یاری نماید. نیاز سنجی یک مقوله کاربرمدار است و کانون توجه آن تعیین نیازهای واقعی کاربران با استفاده از فنون و ابزار خاص است. مصاحبه شوندگان به موضوعات فوق اشاره داشتند.

ویژگی مهارتی / دانشی: این عامل زمینه دستیابی به مقوله اصلی یعنی قصد رفتاری را فراهم می‌کند؛ و این به آن علت است که تا دانش موضوعی و مهارت‌های سواد زبانی، کلید واژه ای و فناوری اطلاعات، به خصوص آگاهی از پایگاه‌های اطلاعاتی (آشنایی با پایگاه‌های مرتبط به رشته و یا موضوع مورد نظر، مجلات رشته و یا موضوع مورد نظر، آشنایی با پایگاه‌های معتبر، آگاهی کلی در مورد اشتراک پایگاه‌ها) وجود نداشته باشد، کاربر برداشت سودمندی، سهولت و نگرش شناختی و عاطفی را نسبت به پایگاه‌های اطلاعاتی نخواهد داشت. این موضوع سرانجام به عدم پذیرش و کاربرد منجر می‌شود. مصاحبه شوندگان به خصوص گروه سوم شواهدی را مبنی بر عدم آگاهی کاربران مطرح کردند.

سهولت استفاده: در زمینه پذیرش پایگاه اطلاعاتی، سهولت استفاده، محدوده ای است که در آن یک کاربر باور دارد که استفاده از پایگاه اطلاعاتی راحت و آسان بوده و چگونگی تعامل و جستجو در آن مشخص و قابل فهم باشد. قابلیت‌های نظام (پایگاه)، تعامل با پایگاه، ناوبری، طراحی صفحه نمایش، کیفیت خروجی و سازماندهی اطلاعات درون پایگاه‌های اطلاعاتی از مواردی هستند که در برداشت کاربر از آسانی استفاده مؤثر است. بهره‌گیری از نظامی که دارای این ویژگی‌های مورد نظر اطلاع‌یابی باشد، برای کاربر یک موهبت محسوب می‌شود. تعدادی از مصاحبه شونده‌گان به تجربه‌های خود در این زمینه اشاره کرده‌اند.

ارتباط بین عوامل شناسایی شده

شکل ۲ در پاسخ به دومین سوال پژوهش، ارتباط بین عوامل مؤثر بر پذیرش پایگاه‌های اطلاعاتی چگونه است؟ ترسیم شده است عواملی که در پذیرش مؤثر هستند با یکدیگر ارتباط دارند و جدا کردن آنان از یکدیگر به سادگی میسر نیست و نمی‌توان یک عامل را به عنوان عامل تعیین کننده در نظر گرفت چرا که عوامل رابطه طولی و عرضی با هم دارند. به عنوان نمونه، با توجه به داده‌های گردآوری شده در این پژوهش ویژگی مهارتی / دانشی کاربر با عوامل بیشتری ارتباط دارد. در حالی که عامل انجام وظیفه، از بعدی دیگر یک فاکتور تعیین کننده برای استفاده و پذیرش پایگاه‌های اطلاعاتی می‌تواند باشد. خطوط پیوسته نشان می‌دهد که بر اساس داده‌های به دست آمده در این پژوهش بین این عوامل ارتباط وجود دارد و خطوط خط چین نشان دهنده احتمال روابط بین آنان است که در این پژوهش کدهای شاهد قابل توجه ای برای آنان یافت نشده است.

بحث و نتیجه‌گیری

استفاده از رویکرد کیفی (گراند تئوری)، نقطه تمایز این پژوهش با دیگر پژوهش‌های انجام شده در این حوزه بوده است. به کارگیری این رویکرد از دو

جنبه قابل توجه است؛ نخست آنکه به کارگیری روش خاص تجزیه و تحلیل داده ها در این رویکرد، منجر به ساختن یک مفهوم اساسی به نام قصد رفتاری شد که مدل پیشنهادی برای توصیف عوامل در استفاده از پایگاه های اطلاعاتی، بر مبنای آن طراحی شده است. دوم آنکه می توان با نگرشی دیگر به داده های به دست آمده در این پژوهش استفاده مجدد کرد. برای مثال بررسی عوامل تأثیرگذار در رفتار اطلاع یابی کاربران در استفاده از فناوری اطلاعات در کتابخانه. این مسأله خود مؤید آن است که بررسی ها در رویکرد کیفی به صورت عمیق انجام می شود.

هدف اصلی این پژوهش شناسایی عوامل تأثیر گذار بر پذیرش پایگاه های اطلاعاتی توسط کاربران دانشگاهی بوده است. بر اساس یافته های این پژوهش مقوله های قصد رفتاری (تصمیم به استفاده)، انجام وظیفه، افزایش دانش، ویژگی های فردی / حرفه ای، ویژگی های دانشی / مهارتی، سودمندی، سهولت استفاده، نگرش، دانشگاه و کتابخانه از عوامل تأثیر گذار در پذیرش پایگاه ها هستند. میزان این تأثیر گذاری مد نظر نبوده است که نیاز به بررسی های جداگانه در این حوزه وجود دارد. البته بر اساس داده های گردآوری شده ارتباطات بین عوامل شناسایی شده نیز شرح داده شده اند:

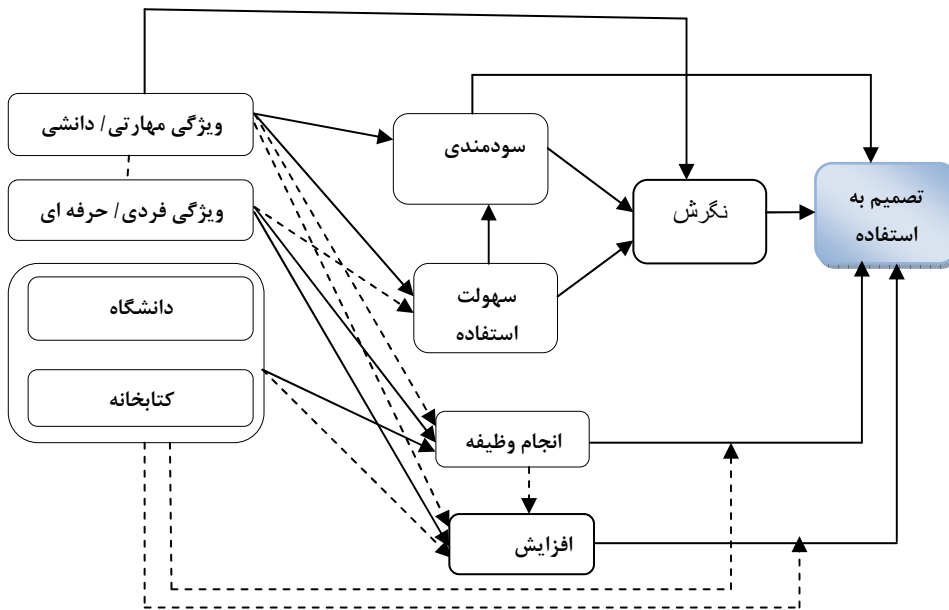
اعضای هیأت علمی و دانشجویان در دانشگاه به دلیل ماهیت کارشان به دنبال جستجوی اطلاعات و استفاده از پایگاه های اطلاعاتی هستند. هر کاربری قبل از آنکه به سراغ پایگاه اطلاعاتی برود و از آن استفاده کند در یک زمینه یا موقعیتی قرار گرفته که بر روی تعامل او با پایگاه های اطلاعاتی و جستجو و استفاده از پایگاه تأثیر می گذارد. زمانی که کاربر دانشگاهی فعالیت علمی خود را شروع می کند، ممکن است تحت تأثیر دو عامل انگیزشی (انجام وظیفه و افزایش دانش) باشد. این دو مقوله زمینه آماده سازی و شروع برای جستجوی اطلاعات است. بدیهی است که این انگیزش در حالت درونی و بیرونی به عوامل خاصی ارتباط پیدا می کند. مهارت تشخیص ربط، یکی از عوامل است که خود به دانش

موضوعی و سواد زبانی ارتباط دارد. ملاک‌های تشخیص منبع مرتبط از نظر کاربر متفاوت است. اگر کاربر نتواند منابع مرتبط را به خوبی بازیابی کند، برداشتی مبنی بر اینکه اطلاعات لازم وجود ندارد یا پایگاه‌های اطلاعاتی نیازها را مرتفع نمی‌کنند، خواهد داشت. تسلط بر زبان منابع و پایگاه‌های اطلاعاتی یکی دیگر از عوامل تأثیر گذار است. سواد زبانی با دانش موضوعی و سواد کلید واژه‌ای ارتباط دارد و هم‌چنین بر مهارت تشخیص ربط تأثیر گذار است. در یافته‌های سایر پژوهشگران، این عوامل تأثیر گذار در استفاده از منابع اطلاعاتی مطرح شده است (افشارزنجانی، ۱۳۶۶؛ نوروزی چاکلی، ۱۳۷۹؛ مدنی و علیادونیقی، ۱۳۸۶؛ رضویه و فیاضی، ۱۳۸۸؛ دهقانی، ۱۳۸۹؛ شوق پور، غلامی و سلیمانی، ۱۳۸۹). مهارت اطلاع‌یابی و آگاهی از پایگاه‌های اطلاعاتی، از مواردی بود که در رابطه با سواد فناوری اطلاعات در این پژوهش همگام با سایر پژوهش‌ها به آنها اشاره شده است (آتاکان ۲۱ و همکاران، ۲۰۰۸؛ منصوریان، ۲۰۰۸؛ آنی ۲۲، ۲۰۱۰؛ نیک کار و علیجانی، ۱۳۸۸).

عوامل فوق می‌تواند نقش مؤثر و تعیین کننده در درک سودمندی و سهولت استفاده از پایگاه داشته باشد. به عبارت دیگر تصمیم به استفاده بر اساس دو مورد تعیین می‌شود: نخست زمانی است که کاربر معتقد است، استفاده از پایگاه اطلاعاتی عملکرد او را بهبود و باعث افزایش کارایی می‌شود و دوم میزانی که کاربر معتقد است، استفاده از پایگاه اطلاعاتی برای وی آسان خواهد بود (لین و چو ۲۳، ۲۰۰۹؛ دانگوا ۲۴، ۲۰۰۹؛ کیم، ۲۰۱۰). این عقاید نگرش آنها را در استفاده از این منابع اطلاعاتی تحت تأثیر قرار می‌دهد. نگرش مثبت نیز به استفاده منجر می‌شود. در این الگو قصد رفتاری یا تصمیم به استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی مبتنی بر نگرش و سودمندی است. نگرش حالت درونی است که بر انتخاب عمل فرد نسبت به یک شخص، یک چیز یا یک رویداد اثر می‌گذارد. سودمندی میزانی که فرد معتقد است استفاده از یک سیستم به وی کمک خواهد کرد در عملکرد شغلی خود به منافی نائل آید.

در طول این فرایند شرایط تسهیل کننده ای وجود دارد که از عوامل پذیرش و استفاده از پایگاه می باشد. عواملی مانند: ویژگی های فردی و حرفه ایی و عوامل سازمانی. عوامل فردی و حرفه ایی مانند جنسیت، رشته تحصیلی و مدرک تحصیلی در پژوهش حاضر همانند اکثر پژوهش ها به آن اشاره شده است (نیکلاس ۲۵، ۱۹۹۶؛ بابایی، ۱۳۸۲؛ مهاجری و علیجانپور کاسگری، ۱۳۸۹). ولی نکته قابل توجه این که فردگرایی و رقابتی بودن، دغدغه های زندگی و کاری از زیر مجموعه عوامل فردی، مواردی بودند که بارها به آن اشاره شده است. درخصوص فردگرایی و رقابتی بودن در ادبیات تحقیق سابقه ای یافت نشد. به نظر می رسد فرهنگ سازی کار گروهی در دانشگاه ها وجود ندارد و کار گروهی با توجه ارزش های موجود در سازمان اتفاق می افتد. به عبارت دیگر درصدی از مقاله ها با دو یا چند نویسنده که مشاهده می شود، حاصل مشارکت استاد راهنما و استاد مشاور در پایان نامه های دانشجویان است. زیر ساخت های فنی، آموزشی، پژوهشی و حمایت مدیریت و اختصاص هزینه کافی، انگیزه درونی و بیرونی کاربران را تقویت کرده که در نهایت به افزایش کیفیت پژوهش، آموزش، اشتراک دانش و تولید دانش که بازتاب استفاده از پایگاه های اطلاعاتی است، منجر خواهد شد.

آموزش و داشتن اطلاعات در مورد پایگاه های اطلاعاتی در این پژوهش همگام با سایر پژوهش ها به عنوان عوامل اصلی ایجاد انگیزه برای کاربرد، تعیین شدند (مجید و منصور ۲۶، ۱۹۹۶؛ لنارس ۲۷، ۱۹۹۹؛ آتاکان ۲۸ و همکاران، ۲۰۰۸؛ آنی، ۲۰۱۰).

شکل ۲: ارتباط بین عوامل شناسایی شده

پیشنهاد‌های پژوهش

۱. سازه مهم در این مدل ویژگی مهارتی / دانشی بود که به طور مستقیم بر سودمندی، سهولت و نگرش تأثیر داشت؛ لذا بایستی مسئولین و کاربران توجه به مفاهیم این ویژگی داشته باشند. به عبارتی آموزش کاربران در راستای آگاهی از مفاهیم پایه‌ای اطلاع‌یابی، مهارت اطلاع‌یابی و جستجو و آگاهی از پایگاه‌های اطلاعاتی و سواد زبانی باشد. این آموزش لازم است به صورت مدون و روزآمد در برنامه‌های درسی و روزمره زندگی علمی کاربران دانشگاهی گنجانده شود تا به تربیت کاربر نهایی و افزایش تقاضا برای بازیابی شخصی منجر شود. اما وجود کتابداران متخصص و یا متخصصان اطلاع‌رسانی ماهر برای کاربرانی که در حین کار با مشکل روبرو می‌شوند، ضروری است.

۲. با توجه به تأثیر عامل سهولت استفاده، سودمندی نسبت به تصمیم به استفاده، به مسئولین پیشنهاد می‌گردد که قبل از انتخاب و بکارگیری انواع پایگاه‌های

اطلاعاتی، به این دو عامل توجه نموده که در عین سودمندی، یادگیری آنها برای استفاده آسان باشد. به دنبال آن نگرش کاربران نسبت به آن پایگاه اطلاعاتی را می توانند بررسی نمایند، و بدین طریق پایگاه‌های اطلاعاتی را عضو شوند که سبب افزایش تصمیم کاربران دانشگاهی برای استفاده آن گردد.

۳. با توجه به تأثیر عامل انگیزشی انجام وظیفه و افزایش دانش بر تصمیم به استفاده، پیشنهاد می‌شود که مسئولین دانشگاه با فراهم کردن زیر ساخت‌های مناسب آموزشی، پژوهشی و فنی در بالا بردن انگیزه و تقویت آن سهم باشند. تجدید نظر در بعضی قوانین ارتقاء، اجرای سیستم ارزیابی صحیح فعالیت‌های علمی کاربران، پشتیبانی از فعالیت‌های علمی گروهی و ایجاد محیطی با ویژگی همیاری و مشارکت در دانشگاه از نمونه موارد افزایش انگیزه می‌تواند باشد.

۴. مجموعه سازی پایگاه‌های اطلاعاتی با استفاده از ابزار نیاز سنجی برای تعیین و تبیین نیازهای اطلاعاتی کاربران می‌تواند مؤثر باشد.

پی نوشت‌ها

1- Grounded theory در زبان فارسی تحت عناوین، نظریه زمینه‌ای، داده بنیاد، مبنایی، بازکاوی، رویش نظریه و نظریه برخاسته از داده‌ها ترجمه شده است. از آنجا که در مورد معادل‌های فوق توافقی میان مترجمان فارسی وجود ندارد، برای جلوگیری از هر گونه ابهام در این پژوهش از همان گراند تئوری استفاده شده است.

2 - Atakan & et. Al.

3- Science Direct

4- Ebsco

5 - Web Of Science

6 - Kim

7 - Ani

8 - Ebsco

9 - Elsevier

10 - Proquest

11 -Jstore

12 - Emerald

13 - Strauss, & Corbin

14 - Saturation اشباع یعنی تا زمانی که افراد نمونه، دیگر چیزی به داده‌ها اضافه نکنند.

15 - coding

16 - Open Coding

17 - Axial Coding

18 - Selective Coding

19- invivo

20 - مدل الگوی یا سرمشق

21 - Atakan & et. Al.

22 - Ani

23 - Lin & Chou

24 - Donghua

25 - Nicholas

26 - Majid & Mansoor

27 - Lenares,

28 -Atakan & et. Al.

منابع

استراس، آنسلم؛ کوربین، جولیت (۱۳۸۵). اصول روش تحقیق کیفی: نظریه مبنایی: رویه‌ها و روش‌ها. (بیوک محمدی، مترجم). تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی (نشر اثر اصلی ۱۹۹۰).
اسلامی، عباس؛ کشاورز، حمید (۱۳۸۶). بررسی مهارت جستجوی اطلاعات در منابع الکترونیکی پیوسته در دانشجویان دانشکده جغرافیای دانشگاه تهران. *علوم فناوری اطلاعات*، ۲۳(۱ و ۲)، ۴۵-۶۰.

افشار زنجانی، ابراهیم (۱۳۶۶). روش‌های کسب اطلاعات تخصصی توسط اعضای هیأت علمی موسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.

بابائی، محمود (۱۳۸۲). نیازسنجی اطلاعات. تهران: مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران.
دادخواه، نیره (۱۳۸۹). سنجش الگوی استفاده و تحلیل هزینه- سودمندی منابع اطلاعاتی الکترونیکی کتابخانه مرکزی دانشگاه فردوسی مشهد بر اساس شاخصهای ای- متریک. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی مشهد، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی.

حسن شاهی، محبوبه (۱۳۸۵). بررسی نگرش و میزان استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی اِبسکو، الزویر و ساینس دایرکت. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.
دهقانی، زهره (۱۳۸۹). طراحی یک مدل برای سیستم‌های پیشنهاد دهنده آگاه از زمینه در کتابخانه‌های دیجیتال. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، دانشگاه اصفهان.
رجبی، عباس (۱۳۸۸). بررسی استفاده از نشریات الکترونیکی پایگاه‌های اطلاعاتی تحت وب در دانشگاه امام صادق (ع). *پیام کتابخانه*، ۱۵(۲)، ۱۹۳-۲۱۶.

رضویه، اصغر؛ فیاضی، مهسا (۱۳۸۸). بررسی تأثیر اینترنت بر رفتار اطلاع یابی آموزشی و پژوهشی دانشجویان دانشگاه شیراز. *فصلنامه رهیافتی نو در مدیریت آموزشی*، ۲(۴)، ۱-۱۶.

شوق پور، داود؛ غلامی، زهره؛ سلیمانی، محمد رضا (۱۳۸۹). بررسی رفتار اطلاع یابی اعضای هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی (منطقه ۲). *فرا سوی مدیریت*، ۳(۱۲)، ۱۸۳-۲۰۶.

فرج پهلوی، عبدالحسین؛ مکی زاده، فاطمه (۱۳۹۰). بررسی هزینه - سودمندی و بسامد استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی مورد اشتراک در کتابخانه مرکزی دانشگاه یزد در سال ۲۰۰۹. (پذیرش شده برای چاپ در نشریه تحقیقات کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاهی)

محمدی، فائقه؛ عبدالحسین زاده، محمدحسین (۱۳۸۷). مقایسه استفاده از منابع الکترونیکی خریداری شده در بخش مرجع کتابخانه‌های دانشگاهی دانشگاه تهران و تبریز، فصلنامه کتابداری و اطلاع رسانی، ۱۱(۴)، ۴۹-۶۴.

مدنی، حدیجه؛ علیادونیقی، بابک (۱۳۸۶). رفتار اطلاع یابی اعضای هیأت علمی و نقش کتابخانه های دانشگاه در رفع نیاز های اطلاعاتی آنان. فصلنامه اندیشه‌های تازه در علوم تربیتی، ۲(۴)، ۸۵-۹۸.

منصوریان، یزدان (۱۳۸۶). گراند تئوری چیست و چه کاربردی دارد؟ همایش چالشهای علم اطلاعات. دانشگاه اصفهان، اصفهان. چالشهای علم اطلاعات، ۹ و ۱۰ خرداد ماه ۱۳۸۶.

مهاجری، فاطمه؛ علیجانپور، کاسگری (۱۳۸۹). بررسی میزان آشنایی و استفاده دانشجویان علوم پزشکی بابل از پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته (online). علوم کتابداری و اطلاع رسانی و فناوری اطلاعات، ۲(۸)، ۸۳-۹۵.

نوروزی چاکلی، عبدالرضا (۱۳۷۹). رفتارهای اطلاع یابی پژوهشگران مراجعه کننده به world wide web / از طریق تماس با شبکه های جهانی اینترنت مستقر در دانشگاه تربیت مدرس. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده علوم انسانی.

نیک کار، ملیحه؛ علیجانی، رحیم (۱۳۸۸). بررسی میزان استفاده اعضای هیأت علمی دانشگاه پیام نور از مجله‌های الکترونیکی و عوامل مؤثر بر آن. مجله مطالعات آموزش و یادگیری دانشگاه شیراز، ۱(۲)، ۱۳۲-۱۶۳.

- Ani, O. E. (2010). Internet access and use. A study of undergraduate students in three Nigerian universities. *Electronic Library*, 28(4), 555-567.
- Atakan, C., Atilgan, D., Bayram, O., & Arslantekin, S. (2008). An evaluation of the second survey on electronic databases usage at Ankara University digital library. *Electronic Library*, 26(2), 249-259.
- Davis, F. D., Bagozzi, R. P., & Warshaw, P. R. (1989). User acceptance of computer technology: A comparison of two theoretical models. *Management Science*, 35, 982-1003.
- Donghua, T. (2009). Intention to use and actual use of electronic information resources: further exploring Technology Acceptance Model (TAM). AMIA Annu Symp Proc, 14 Nov. 2009: 629-33.
- Kim, YM (2010). The Adoption of university library web Site resources: A multi group analysis, *Journal Of the American Society For Information Science and Technology*, 61(5), 978-993.
- Kim, YM (2011). Users' perceptions of university library websites: A unifying view. *Library & Information Science Research*, 33, 63-72.

- Lenares, D. (1999). Faculty use of electronic journals at research institutions. *In H. A. Thompson (Ed.), Racing Toward Tomorrow: Proceedings of the Ninth National Conference of the Association of College and Research Libraries.* p:329-334. Chicago, IL: association of College and Research Libraries.
- Lin, Pei-Chun, & Chou, Yu-Hwa (2009). Perceived usefulness, ease of use, and usage of citation data base interfaces: a replication. *The Electronic Library*, 27(1), 31-42.
- Majid, S., & Mansoor, Y. (1996). Usage and promotion of CD-ROM services in Malaysian academic libraries”, *CD-ROM Librarian*, 16, 51-54.
- Mansourian, Y. (2008). Keeping a learning diary To enhance researcher’s understanding of users skills in web searching. *Library Review*, 57(9), 690-699. Retrieved July 12, 2011, from: <http://www.emeraldinsight.com/0024-2535.htm>.
- Nicholas, D. (1996). *Assessing information needs: Tools and techniques*. London: Aslib.
- Reitz, J. M. (2010). Online dictionary of library and information science. Retrieved January 10, 2010, from <http://www.abc-clio.com>.
- Strauss, A., & Corbin, J. (1990). *Basics of Qualitative research: Grounded Theory Procedures and techniques*. Newbury Park, CA: Sage.
- Strauss, A., & Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative research: techniques and procedures for developing Grounded Theory* (2nd ed.), Thousand Oaks, CA: Sage Publication.